EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 10.4.2026
COM(2026) 156 final

# KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE NING EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE

## Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. novembri 2018. aasta määruse (EL) 2018/1805 (mis käsitleb arestimis- ja konfiskeerimisotsuste vastastikust tunnustamist) kohaldamise kohta

## Sisukord


1. SISSEJUHATUS ..... 2
2. ÜLDISED HINDAMISPUNKTID ..... 4
   2.1. Üldised küsimused ..... 5
   2.2. Tähtajad ja reageerimisajad (artiklid 9 ja 20, artikli 7 lõige 2 ja artikli 18 lõige 5) ..... 5
   2.3. Täitmise edasilükkamine ja täitmise võimatus (artiklid 10, 13, 21 ja 22) ..... 6
   2.4. Teabevahetus pädevate asutuste vahel ja puudutatud isikutega (artiklid 25 ja 32) ..... 7
   2.5. Kulud (artikkel 31) ..... 8
   2.6. Muud küsimused ..... 9
3. KONKREETSED HINDAMISPUNKTID VASTAVALT ARTIKLILE 38 ..... 10
   3.1. Võimalus teha ja tagasi võtta avaldusi artikli 4 lõike 2 ja artikli 14 lõike 2 kohaselt ..... 10
   3.2. Põhiõiguste austamise ning arestimis- ja konfiskeerimisotsuste vastastikuse tunnustamise vaheline koostoime (artiklid 8 ja 19) ..... 10
   3.3. Arestitud ja konfiskeeritud vara haldamine ja käsutamine, sealhulgas tagastamine ja hüvitamine (artiklid 28, 29 ja 30) ..... 12
4. SIDUSRÜHMADE ETTEPANEKUD ..... 15
   4.1. Liikmesriigid ..... 15
   4.2. Eurojust ..... 16
5. JÄRELDUS ..... 17

## 1. SISSEJUHATUS

Piiriülese organiseeritud kuritegevuse, sealhulgas kõrge riskitasemega kuritegelike võrgustike põhiajend on rahaline kasu. Europoli viimase, 2025. aastal avaldatud Euroopa Liidu raske ja organiseeritud kuritegevuse põhjustatud ohtude hinnangu (EU-SOCTA)[1] kohaselt teenitakse organiseeritud kuritegevusega ELis igal aastal miljardeid eurosid tulu. Organiseeritud kuritegevuse tulemusel kuriteoohvrite arv üha kasvab ning liikmesriikidele tekivad sellise kuritegevuse põhjustatud kahjule reageerimisel ja selle leevendamisel märkimisväärsed kulud. Ebaseaduslik tulu viiakse rahapesu eesmärgil üle piiri, mis võimaldab kuritegelikel organisatsioonidel luua finantsbaasi. See omakorda võimaldab neil jätkata kuritegevust, rahastada korruptsiooni ja imbuda seaduslikku majandusse. Seega kujutab kriminaaltulu kättesaadavus endast märkimisväärset ohtu majanduse ja ühiskonna terviklusele, õõnestades õigusriiki ja kahjustades põhiõigusi.

Seda arvesse võttes on organiseeritud kuritegevusest tuleneva tõsise ohu vastu võitlemiseks oluline jätta kurjategijad, eelkõige kuritegelike organisatsioonide liikmed ilma nende kuritegelikul teel saadud tulust. Selleks tuleb teha märkimisväärselt suuremaid jõupingutusi, kuna konfiskeerimise määr on ELis endiselt väga madal. See on oluline ka kuriteoohvrite jaoks, kuna arestimis- ja konfiskeerimismeetmed on olulised vahendid, et hõlbustada hüvitise maksmist ja vara tagastamist selle seaduslikele omanikele.

Tunnistades asjaolu, et tulemuslik piiriülene koostöö on kuriteovahendite ja kriminaaltulu tulemuslikuks arestimiseks ja konfiskeerimiseks hädavajalik, võeti vastu määrus (EL) 2018/1805, mis käsitleb arestimis- ja konfiskeerimisotsuste vastastikust tunnustamist[2] (edaspidi „määrus“). Määrus on oluline osa suuremast tervikust, st rahapesu ja organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise ELi õigusraamistikust,[3] ning sellega asendati vähem ulatuslikud raamotsused 2003/577/JSK[4] ja 2006/783/JSK,[5] mida kohaldatakse nüüd üksnes Taani ja Iirimaaga tehtava ning nende riikide vahelise koostöö suhtes.

Tuginedes Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „ELi toimimise leping“) artikli 82 lõike 1 punktile a, on määruses sätestatud normid, mis kohustavad liikmesriike ilma täiendavate formaalsusteta tunnustama arestimis- ja konfiskeerimisotsuseid, mille teised liikmesriigid on teinud kriminaalasjades läbiviidavate menetluste raames, ning neid otsuseid oma territooriumil täitma. Määruses eeldatakse, et tunnustatavad ja täidetavad otsused tehakse alati kooskõlas seaduslikkuse, subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõttega.

---

[1] Kättesaadav aadressil The changing DNA of serious and organised crime - EU Serious and Organised Crime Threat Assessment 2025 (EU-SOCTA) | Europol.

[2] ELT L 303, 28.11.2018, lk 1.

[3] Määrusega sisuliselt ja tegevuslikult seotud õigusaktid on muu hulgas järgmised: Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. aprilli 2014. aasta direktiiv 2014/41/EL, mis käsitleb Euroopa uurimismäärust kriminaalasjades (ELT L 130, 1.5.2014, lk 1); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. aprilli 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1260, mis käsitleb kriminaaltulu tuvastamist ja konfiskeerimist (ELT L, 2024/1260, 2.5.2024), ning ELi rahapesuvastane *acquis*, eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/849, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist (muudetud) (ELT L 141, 5.6.2015, lk 73).

[4] Nõukogu 22. juuli 2003. aasta raamotsus 2003/577/JSK vara või tõendite arestimise otsuste täitmise kohta Euroopa Liidus (ELT L 196, 2.8.2003, lk 45).

[5] Nõukogu 6. oktoobri 2006. aasta raamotsus 2006/783/JSK konfiskeerimisotsuste suhtes vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta (ELT L 328, 24.11.2006, lk 59).

Määruse eesmärk on ka tagada, et selliste otsuste tunnustamisest puudutatud isikute õigusi austatakse kooskõlas ELi põhiõiguste harta ja ELi menetlusõiguste *acquis*'ga[6]. Nagu on märgitud põhjenduses 13, kohaldatakse määrust kõikide arestimis- ja konfiskeerimisotsuste suhtes, mis on tehtud kriminaalasjades läbiviidavate menetluste raames. „Kriminaalasjades läbiviidavad menetlused" on liidu õiguse autonoomne mõiste, nii nagu seda on tõlgendanud Euroopa Liidu Kohus. See mõiste hõlmab iga liiki arestimis- ja konfiskeerimisotsuseid, mis on tehtud kuriteoga seotud menetlustes. See hõlmab direktiivi (EL) 2024/1260[7] kohaldamisalasse kuuluvaid otsuseid, kuid ei piirdu tingimata nendega. Tsiviil- või haldusasjades läbiviidavate menetluste raames tehtud konfiskeerimisotsused ei kuulu seevastu määruse kohaldamisalasse.

Määruse artikli 38 kohaselt peab komisjon esitama Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele aruande määruse kohaldamise kohta ja sealhulgas teabe järgmise kohta:

(a) liikmesriikidele ette nähtud võimalus teha ja võtta tagasi avaldusi artikli 4 lõike 2 ja artikli 14 lõike 2 kohaselt;
(b) põhiõiguste austamise ning arestimis- ja konfiskeerimisotsuste vastastikuse tunnustamise vaheline koostoime;
(c) artiklite 28, 29 ja 30 kohaldamine seoses arestitud või konfiskeeritud vara haldamise ja käsutamise, vara kannatanutele tagastamise ja kannatanutele hüvitise maksmisega.

Komisjon saatis liikmesriikidele küsimustiku, et koguda teavet punktide a, b ja c kohta. Komisjon sai vastused 19 osalevalt liikmesriigilt 25st.

See teave täiendab statistilisi andmeid, mida liikmesriigid peavad vastavalt määruse artiklile 35 oma asjakohastelt asutustelt regulaarselt koguma ja igal aastal komisjonile saatma. See statistika hõlmab liikmesriigi poolt teistelt liikmesriikidelt saadud selliste arestimis- ja konfiskeerimisotsuste arvu, mida tunnustati ja mis täideti ning mille tunnustamisest ja/või täitmisest keelduti.

Liikmesriigid peavad saatma komisjonile ka järgmise statistika, kui see on kesktasandil kättesaadav:

(a) selliste juhtumite arv, mille puhul ohvrile maksti hüvitist või tagastati kõnealuse määruse kohase konfiskeerimisotsuse täitmisel saadud vara, ning

[6] Direktiiv 2010/64/EL õiguse kohta suulisele ja kirjalikule tõlkele kriminaalmenetluses (ELT L 280, 26.10.2010, lk 1); direktiiv 2012/13/EL, milles käsitletakse õigust saada kriminaalmenetluses teavet (ELT L 142, 1.6.2012, lk 1); direktiiv 2013/48/EL, mis käsitleb õigust kaitsjale kriminaalmenetluses ja Euroopa vahistamismäärusega seotud menetluses ning õigust lasta teavitada vabaduse võtmisest kolmandat isikut ja suhelda vabaduse võtmise ajal kolmandate isikute ja konsulaarasutustega (ELT L 294, 6.11.2013, lk 1); direktiiv (EL) 2016/343, millega tugevdatakse süütuse presumptsiooni teatavaid aspekte ja õigust viibida kriminaalmenetluses kohtulikul arutelul (ELT L 65, 11.3.2016, lk 1); direktiiv (EL) 2016/1919, milles käsitletakse tasuta õigusabi andmist kahtlustatavatele ja süüdistatavatele kriminaalmenetluses ning isikutele, kelle üleandmist taotletakse Euroopa vahistamismäärusega seotud menetluses (ELT L 297, 4.11.2016, lk 1); direktiivi (EL) 2016/1919 parandus (ELT L 91, 5.4.2017, lk 40); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/800, mis käsitleb kriminaalmenetluses kahtlustatavate või süüdistatavate laste menetluslikke tagatisi (ELT L 132, 21.5.2016, lk 1).

[7] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. aprilli 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1260, mis käsitleb kriminaaltulu tuvastamist ja konfiskeerimist (ELT L, 2024/1260, 2.5.2024).

(b) keskmine aeg, mis on vajalik arestimis- ja konfiskeerimisotsuste täitmiseks määruse alusel.

Komisjon märgib, et mitte kõik liikmesriigid ei ole artikli 35 nõudeid täielikult täitnud. Kaks liikmesriiki on järjepidevalt jätnud andmed esitamata, samas kui kuus liikmesriiki ei esitanud teavet kõigi nelja aasta kohta alates määruse jõustumisest (2021–2024). Saadud andmete vorming ja võrreldavus on samuti erinev, kusjuures mõned liikmesriigid on esitanud arestimis- ja konfiskeerimisotsuste kohta ainult koondandmeid.

Käesolev aruanne tugineb ka Eurojusti 2025. aasta septembris avaldatud juhtumianalüüsi aruandele määruse (EL) 2018/1805 kohta[8] ning õigusprogrammist[9] rahastatavate asjakohaste projektide raames tehtud teadusuuringutele.

Euroopa Liidu Kohtul ei ole veel olnud võimalust teha otsuseid määruse tõlgendamise kohta, kuid määrust käsitlev eelotsusetaotlus (kohtuasi C-8/24) on praegu menetluses ja kohtujurist Richard de la Tour esitas 12. juunil 2025 oma ettepaneku. Lisaks määrusele on Euroopa Kohtul palutud tõlgendada ka määruse eelkäijat, st raamotsust 2006/783/JSK konfiskeerimisotsuste suhtes vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta,[10] ning ELi õigusakte, millega kehtestatakse miinimumnormid arestimis- ja konfiskeerimismeetmete kohta riiklikul tasandil ning seatakse sisse õiguskaitsealane koostöö kriminaaltulu tuvastamise eesmärgil, nagu raamotsus 2005/212/JSK, mis käsitleb kuritegevusega seotud tulu, kuriteovahendite ja omandi konfiskeerimist,[11] direktiiv 2014/42/EL kriminaaltulu tuvastamise ja konfiskeerimise kohta[12] ning sellele järgnenud direktiiv (EL) 2024/1260[13]. Neid õigusakte käsitlevat Euroopa Kohtu praktikat võib pidada määruse tõlgendamise suhtes asjakohaseks, näiteks kui selles antakse suuniseid kõigi ELi kriminaaltulu tuvastamise vahendite puhul ühiste mõistete tõlgendamiseks[14] või tõhusate õiguskaitsevahendite miinimumstandardite kohta, mis võivad olla olulised täidesaatva riigi otsuste tegemisel välisriigi arestimis- ja konfiskeerimisotsuste tunnustamise kohta[15].

## 2. ÜLDISED HINDAMISPUNKTID

Alates määruse jõustumisest on see hõlbustanud tuhandete arestimis- ja konfiskeerimisotsuste tunnustamist ja täitmist. Komisjonile määruse artikli 35 kohaselt esitatud statistika põhjal

[8] https://www.eurojust.europa.eu/publication/eurojust-report-regulation-20181805-mutual-recognition-freezing-and-confiscation-september2025.

[9] Üksikasjalikum teave õigusprogrammi kohta: https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/justice-programme_en.

[10] Vt näiteks hiljutine kohtuotsus, Euroopa Kohus (viies koda), 29. jaanuar 2026, Munik, C-562/24, ECLI:EU:C:2026:55.

[11] Nõukogu 24. veebruari 2005. aasta raamotsus 2005/212/JSK, mis käsitleb kuritegevusega seotud tulu, kuriteovahendite ja omandi konfiskeerimist (ELT L 68, 15.3.2005, lk 49).

[12] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. aprilli 2014. aasta direktiiv 2014/42/EL kuriteovahendite ja kriminaaltulu arestimise ja konfiskeerimise kohta Euroopa Liidus (ELT L 127, 29.4.2014, lk 39).

[13] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. aprilli 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1260, mis käsitleb kriminaaltulu tuvastamist ja konfiskeerimist (ELT L, 2024/1260, 2.5.2024).

[14] Kuigi Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas C-655/24 (Latranov) on veel tegemata, arutati kohtujurist Sánchez-Bordona 11. detsembri 2025. aasta ettepanekus (ECLI:EU:C:2025:969) juba mõiste „kuriteovahend“ tõlgendamist ELi kriminaaltulu tuvastamise kontekstis.

[15] Vt näiteks kohtuotsus, Euroopa Kohus (esimene koda), 14. jaanuar 2021, OM, C-393/19, ECLI:EU:C:2021:8.

tunnustati ajavahemikus 2021. aasta detsembrist kuni 2024. aasta detsembrini üle 2 700 arestimisotsuse, millest üle 1 500 kuulutati täidetuks. Konfiskeerimisotsuste puhul tunnustati rohkem kui 800 taotlust, millest 370 täideti. Saadud arestimis- ja konfiskeerimistaotluste arv on liikmesriigiti väga erinev, kusjuures kuus liikmesriiki on järjepidevalt saanud üle kahe kolmandiku kõigist sellistest taotlustest.

Samal ajal teatasid liikmesriigid rohkem kui 200 arestimisotsuse tunnustamisest ja/või täitmisest keeldumisest ning rohkem kui 100 konfiskeerimisotsuse tunnustamisest ja/või täitmisest keeldumisest. Lisaks märkis Eurojust, et aruandeperioodil (2021–2024) paluti tal rohkem kui 900 juhtumi puhul sekkuda, et hõlbustada koostööd. Eurojusti juhtumianalüüsi aruanne ja liikmesriikide vastused komisjoni sihtküsimustikule kinnitavad, et määruse kohaldamisega seotud küsimused ja probleemid püsivad. Sellega seoses tuuakse käesolevas aruandes esile määruse konkreetsed aspektid ja nende kohaldamine praktikas.

### 2.1. Üldised küsimused

Määrus on oma olemuselt põhimõtteliselt vahetult kohaldatav ja seda ei ole vaja liikmesriigi õigusesse üle võtta. Liikmesriigid võivad siiski võtta selle kohaldamise hõlbustamiseks vastu rakendusmeetmeid. Sellised meetmed ei tohi piirata määruse vahetut kohaldatavust.

Määrust käsitlevale komisjoni küsimustikule vastanud 19 liikmesriigist 17 on võtnud vastu seadusandlikud või praktilised rakendusmeetmed, et hõlbustada määruse kohaldamist oma õigussüsteemis. Sellised meetmed hõlmavad näiteks järgmist:

1) rakendusaktid, milles selgitatakse määruse seisundit ja toimimist seoses olemasoleva liidu *acquis*’ ja liikmesriigi õigusega;
2) õigusaktide muudatused, mille eesmärk on kehtestada riigisisesed eeskirjad küsimustes, mis kuuluvad liikmesriikide menetlusautonoomia alla,[16] ja/või tagada, et liikmesriigi õigus ei ole määruse kohaldamisega vastuolus ega takista seda;
3) käsiraamatud ja muud juhenddokumendid liikmesriikide praktikutele arestimis- ja konfiskeerimisotsuste tunnustamise ja täitmise kohta.

Lisaks märkisid 12 liikmesriiki, et neil on olemas teatav riiklik mehhanism määruse kasutamise ja tulemuslik kohaldamise jälgimiseks.

### 2.2. Tähtajad ja reageerimisajad (artiklid 9 ja 20, artikli 7 lõige 2 ja artikli 18 lõige 5)

Määruse artiklites 9 ja 20 on sätestatud tähtajad, mille jooksul tuleb välisriigis tehtud arestimis- ja konfiskeerimisotsuseid tunnustada ja täita. Arestimisotsuste puhul peab täitev asutus tegema otsuse arestimisotsuse tunnustamise ja täitmise kohta ning täitma otsuse viivitamata ning sama kiiresti ning omistades sellele samasugust tähtsust kui sarnasele riigisisesele juhtumile. Konfiskeerimisotsuste puhul peab täitev asutus tegema otsuse konfiskeerimisotsuse tunnustamise ja täitmise kohta viivitamata ja mitte hiljem kui 45 päeva pärast otsuse kättesaamist.

[16] Näiteks tulemuslikke õiguskaitsevahendeid käsitlevate riigisiseste õigusnormide vastuvõtmine kooskõlas määruse artikliga 33.

11 liikmesriiki teatasid, et taotleva riigina tegutsedes on nad aeg-ajalt kokku puutunud juhtumitega, kus arestimis- või konfiskeerimisotsuse tunnustamise ja täitmise tähtaegadest ei ole kinni peetud. Üheksa liikmesriiki märkisid, et neil on täitva riigina tegutsedes tekkinud probleeme tähtaegadest kinnipidamisega. Enamikul sellistel juhtudel näivad viivitused olevat tingitud vajadusest küsida taotlevalt riigilt lisateavet või kontrollida täitmiseks vajalikku teavet. Üks liikmesriik märkis ka, et viivitused on mõnikord seotud pädevate asutuste suure töökoormusega. Üldiselt tundub siiski, et tähtaegadest on kinni peetud.

Eurojusti aruande kohaselt kulub liikmesriikide asutustel arestimisotsuste tunnustamiseks ja täitmiseks keskmiselt kümme päeva kuni mitu kuud[17]. Eurojust märgib oma aruandes, et kuna määruses puuduvad konkreetsed tähtajad selliste arestimisotsuste tunnustamiseks, mis ei ole kiireloomulised, on see põhjus, miks täitmise kiirus märkimisväärselt erineb. Määruse artiklis 9 ei ole päevade arvu kindlaks määratud, vaid selles on üksnes sätestatud, et otsused tuleb täita „viivitamata ja sama kiiresti ning omistades sellele samasugust tähtsust kui sarnasele riigisisesele juhtumile“.

Seoses kiireloomuliste arestimistaotlustega, st selliste taotlustega, mille puhul on õigustatud alus karta vara peatset kaotsiminekut, on määrusega kehtestatud palju lühem reageerimisaeg: 48 tundi tunnustamisotsuse tegemiseks ja 48 tundi selle otsuse täitmiseks. Liikmesriigid ei teatanud kiireloomuliste arestimistaotluste puhul erilistest raskustest nendest tähtaegadest kinnipidamisel. Eurojusti aruandest[18] selgub siiski, et liikmesriigid tõlgendavad mõistet „kiireloomulisus“ erinevalt, kusjuures mõned kohaldavad seda mõistet laiemalt kui teised.

12 liikmesriiki märkisid, et taotleva riigina tegutsedes on neil aeg-ajalt esinenud probleeme täitvate asutuste õigeaegse aruandlusega arestimis- ja konfiskeerimisotsuste tunnustamise ja täitmise kohta kooskõlas määruse artikli 7 lõikega 2 ja artikli 18 lõikega 5. Mõnel juhul kogesid nad kuni kuuekuulist viivitust või ei saanud üldse asjakohast teavet. Enamik mõjutatud liikmesriike märkis siiski, et sellised viivitused ei ole normiks ning et artiklite 7 ja 18 järgimine on üldiselt tagatud. Hoolimata nõuete täitmise üldisest kõrgest tasemest leidsid mõned liikmesriigid, et määruses sätestatud tähtajad on liiga lühikesed ja neid tuleks kohandada. Samuti märgiti, et kui määruses puuduvad tunnustamisotsuse tegemiseks vajaliku lisateabe esitamise tähtajad, võib see põhjustada ebaproportsionaalseid viivitusi.

### 2.3. Täitmise edasilükkamine ja täitmise võimatus (artiklid 10, 13, 21 ja 22)

Määruse artiklid 10, 13, 21 ja 22 hõlmavad juhtumeid, kus arestimis- või konfiskeerimisotsuse täitmine on ajutiselt või püsivalt võimatu. Artiklites 10 ja 21 on sätestatud, et täitmise võib edasi lükata näiteks juhul, kui see kahjustaks käimasolevat kriminaaluurimist või kui kõnealuse vara kohta on juba tehtud teine otsus. Artiklid 13 ja 22 reguleerivad olukordi, kus otsuse täitmine on püsivalt võimatu. Täitev asutus võib kuulutada täitmise võimatuks näiteks juhul, kui vara on juba konfiskeeritud, seda ei ole võimalik arestimistunnistusel märgitud kohast leida või see on muul viisil kadunud või hävitatud.

[17] Vt Eurojusti juhtumianalüüsi aruanne, lk 14.
[18] Samas.

11 liikmesriiki esitasid andmed artiklite 10 ja 21 kohase arestimis- ja konfiskeerimisotsuste täitmise edasilükkamise võimaluse kasutamise kohta. Mõned neist liikmesriikidest märkisid, et nende pädevad asutused on arestimisotsuse täitmise edasi lükanud, kuna vara suhtes juba kehtis teises liikmesriigis tehtud otsus (artikli 10 lõike 1 punkt b) või kuna selle suhtes oli tehtud riigisisene otsus, mis oli liikmesriigi õiguse kohaselt ülimuslik (artikli 10 lõike 1 punkt c). Vähemalt ühes liikmesriigis on viimati nimetatud olukord suhteliselt tavaline. Eurojusti aruande[19] kohaselt tekib selline olukord peamiselt siis, kui taotlevas riigis uuritakse piiriüleseid pettusekuritegusid ja täitvas riigis nendega seotud rahapesukuritegusid.

Ükski liikmesriik ei teatanud konfiskeerimisotsuse täitmise edasilükkamisest vastavalt artiklile 21.

Samad 12 liikmesriiki esitasid ka teavet juhtumite kohta, kus arestimis- või konfiskeerimisotsust ei olnud võimalik täita (artiklid 13 ja 22). Seoses arestimisotsustega teatas üks liikmesriik juhtumist, kus otsust ei olnud võimalik täita, sest vara oli juba konfiskeeritud (artikli 13 lõike 3 punkt a). Seitse liikmesriiki olid kokku puutunud juhtumitega, kus vara oli kadunud (artikli 13 lõike 3 punkt b) või seda ei olnud võimalik leida (artikli 13 lõike 3 punkt d). Kaks liikmesriiki teatasid hävitatud varaga seotud taotlustest (artikli 13 lõike 3 punkt c) ja neli juhtumitest, kus vara ei olnud võimalik leida, sest arestimistunnistusel esitatud teave ei olnud piisavalt täpne (artikli 13 lõike 3 punkt e). Üks liikmesriik märkis, et üldiselt ei ole umbes 60 % arestimistaotluste puhul asjaomast vara tavaliselt võimalik leida või on leitud rahasumma või muu vara väärtus tähtsusetu. Veel seitse liikmesriiki teatasid sarnastest kogemustest.

Konfiskeerimistaotluste puhul näib, et selliste juhtumite arv, kus otsust ei olnud võimalik täita, on oluliselt väiksem. Selliste juhtumitega oli kokku puutunud ainult neli liikmesriiki. Need puudutasid kadunud vara (artikli 22 lõike 3 punkt b, sellest teatas kaks liikmesriiki), hävitatud vara (artikli 22 lõike 3 punkt c, sellest teatas üks liikmesriik), vara, mida ei olnud võimalik leida (artikli 22 lõike 3 punkt d, sellest teatas kaks liikmesriiki), ja vara, mida ei olnud võimalik leida konfiskeerimistunnistusel esitatud ebatäpse teabe tõttu (artikli 22 lõike 3 punkt e, sellest teatas kaks liikmesriiki).

### 2.4. Teabevahetus pädevate asutuste vahel ja puudutatud isikutega (artiklid 25 ja 32)

Määruse artikli 25 kohaselt peavad taotlev ja täitev asutus määruse tõhusa kohaldamise tagamiseks omavahel konsulteerima, kasutades otsesuhtlust ja kaasates vajaduse korral oma keskasutused.

Üheksa liikmesriiki teatasid pädevate asutuste vahelise teabevahetusega seotud probleemidest. Kõik liikmesriigid kinnitasid, et konsultatsioonid võivad toimuda pädevate asutuste vaheliste mitteametlike otsekontaktide kaudu (st e-posti või telefoni teel) kas nende määratud keskasutuste osalusel või ilma selleta. Mõned liikmesriigid juhtisid siiski tähelepanu piirangutele seoses selliste andmete mahu ja liigiga, mida võib või tuleks saata e-postiga. Mitu liikmesriiki märkis, et nad on teinud koostööd Eurojusti ja Euroopa õigusalase koostöö võrgustikuga, et hõlbustada kooskõlastamist kiireloomulistel juhtudel, eelkõige

[19] Vt Eurojusti juhtumianalüüsi aruanne, lk 15.

seetõttu, et teatavat liiki pädevate asutuste, näiteks kohtute reageerimisajad olid sageli pikad. Tõhusa konsulteerimise takistustena nimetati ka keelebarjääri, sõnumi kättesaamise kinnitamata jätmist ja raskusi õigete kontaktpunktide leidmisel. Eurojust kinnitas, et mitmel juhul paluti temalt abi taotluse saanud liikmesriigi pädeva asutuse kindlakstegemiseks. Eurojusti aruandest ilmneb näiteks, et mõnes liikmesriigis tuleb juhul, kui arestimisotsus puudutab sama riigi eri piirkondades asuvaid varasid, näiteks eri pankades avatud pangakontosid, võtta sama arestimistunnistuse täitmiseks ühendust mitme asutusega[20].

Kaks liikmesriiki juhtisid tähelepanu ka raskustele määruse artiklist 32 tuleneva kohustuse täitmisel – selle kohustuse kohaselt tuleb puudutatud isikuid teavitada arestimisotsuse täitmisest või konfiskeerimisotsuse tunnustamise ja täitmise otsusest ning mis tahes abist, mida täitev asutus võib sellega seoses taotlevalt asutuselt taotleda. Selle kohustuse täitmine on eriti keeruline, kui puudutatud isik ei asu ei taotlevas ega täitvas liikmesriigis.

Tähelepanu juhiti ka vajadusele viia teabele esitatavad nõuded kooskõlla uurimise konfidentsiaalsusega. Määruse artikli 11 lõikes 2 kinnitatakse, et täitev asutus peab niipea, kui arestimisotsus on täidetud, teavitama sellest puudutatud isikuid kooskõlas artikliga 32. Artikli 11 lõikes 3 selgitatakse siiski, et taotlev asutus võib paluda täitval asutusel lükata puudutatud isikute teavitamine edasi, et kaitsta käimasolevaid uurimisi. Nagu Eurojust kinnitab,[21] on see tekitanud probleeme vähemalt ühele liikmesriigile, kelle riigisisene õigus on selles osas määrusega vastuolus, kuna see ei võimalda teha erandeid nõudest teavitada viivitamata puudutatud isikuid.

### 2.5. Kulud (artikkel 31)

Määruse artikli 31 kohaselt kannab iga liikmesriik talle määruse kohaldamisest tulenevad kulud. Artikli kohaselt on täitval asutusel siiski lubatud esitada ettepanek suurte või erandlike kulude jagamiseks.

Kaks liikmesriiki teatasid, et nende pädevatel asutustel tekivad määruse kohaste arestimis- või konfiskeerimisotsuste täitmisel mõnikord suured või erandlikud kulud. Samuti rõhutasid nad, et eelkõige võivad halduskulud olla ebaproportsionaalselt suured, kui arestimistaotlustele ei järgne taotlevas liikmesriigis mõistliku aja jooksul lõplikku konfiskeerimisotsust.

Näib siiski, et enamikus liikmesriikides esineb selliseid juhtumeid suhteliselt harva. Kuus liikmesriiki teatasid, et neil ei ole kunagi tekkinud suuri või erandlikke kulusid. Vaid kaks liikmesriiki kirjeldasid probleeme selliste kulude jagamise kokkulepete üle läbirääkimiste pidamisel vastavalt artikli 31 lõikele 2.

Üldisemalt märkis mitu liikmesriiki, et nad on mitmel juhul saanud arestimistaotlused, mille puhul oli leitud vara väärtus nii väike, et selle vara arestimiseks ja konfiskeerimiseks vajalikud kulud olid ebaproportsionaalselt suured. Nad kritiseerisid asjaolu, et määrus ei võimalda selliseid taotlusi tagasi lükata üksnes põhjusel, et sissenõudmiskulud on vara väärtusega võrreldes ebaproportsionaalselt suured.

[20] Samas, lk 10.
[21] Samas, lk 15–16.

### 2.6. Muud küsimused

Lisaks punktides 2.1–2.5 käsitletud küsimustele märkisid liikmesriigid teatavaid täiendavaid probleeme, mis ei tulene rangelt määruse kohaldamisest, kuid on sellega seotud. Üks selline probleem on seotud sellega, et puudub õiguslik alus arestimistaotluste esitamiseks üksnes ohvrile hüvitise maksmise eesmärgil, ilma et taotletaks konfiskeerimisotsust – mõne liikmesriigi õigussüsteemis on see nii ette nähtud. Sellised taotlused ei ole hõlmatud määrusega, milles on „arestimisotsus“ määratletud kui „taotleva asutuse tehtud või kinnitatud otsus eesmärgiga takistada vara hävitamist, muutmist, eemaldamist, üleandmist või käsutamist **selle konfiskeerimise tagamiseks**“.

Veel üks probleem, millest liikmesriigid on teatanud, on spetsiaalse ELi õigusliku aluse puudumine uurimismeetmete taotlemiseks, et teha kindlaks, jälitada ja tagada vara pärast süüdimõistva otsuse tegemist. Direktiivis (EL) 2024/1260 on sõnaselgelt nõutud, et liikmesriigid peavad hõlbustama kriminaaltulu tuvastamise üksuste vahelist koostööd kriminaaltulu jälitamisega seotud uurimiste läbiviimiseks, sealhulgas pärast süüdimõistva otsuse tegemist. Õigusalast koostööd tõendite kogumise eesmärgil reguleerib Euroopa uurimismäärust käsitlev direktiiv[22]. Mõned liikmesriigid on siiski tõstatanud küsimuse, kas need vahendid on piisavad, et tagada tõhus kriminaaltulu tuvastamine süüdimõistva otsuse järgses kriminaalmenetluse etapis. Belgia tõstatas konkreetselt selle küsimuse nõukogu (justiits- ja siseküsimused) 9. detsembri 2025. aasta istungil.

Samuti on liikmesriigid juhtinud komisjoni tähelepanu sellele, et praktikute jaoks ei ole selge, milline on määruse ja muude kriminaaltulu tuvastamise valdkonna ELi õigusaktide kavandatud koostoime. Selliste õigusaktide hulka kuuluvad lisaks Euroopa uurimismäärust käsitlevale direktiivile ja muudetud kriminaaltulu tuvastamise direktiivile ka õigusaktid, millega reguleeritakse juurdepääsu finantsteabele[23] ja rahapesuvastaseid mehhanisme[24].

Samuti on märgitud, et mõned liikmesriigid kehtestavad koostöötingimused või -nõuded, mida määrus ei toeta. See hõlmab näiteks nõuet, et taotleva riigi pädevad asutused peavad arestimistaotlust pikendama ja selle aluseks oleva otsuse korrapäraste ajavahemike järel uuesti välja andma või seda uuesti kinnitama, et arestimismeede jääks kehtima. Seda probleemi on rõhutanud ka Eurojust,[25] kes märgib lisaks, et mõned liikmesriigid teevad ennetavalt uuesti arestimisotsuseid ja taotlevad arestimismeetmete pikendamist täitvas riigis korrapäraste ajavahemike järel, kuigi see ei ole määrusega nõutav ega ette nähtud.

[22] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. aprilli 2014. aasta direktiiv 2014/41/EL, mis käsitleb Euroopa uurimismäärust kriminaalasjades (ELT L 130, 1.5.2014, lk 1).
[23] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/1153, millega kehtestatakse normid finants- ja muu teabe kasutamise hõlbustamiseks teatavate kuritegude tõkestamisel, avastamisel, uurimisel ja nende eest vastutusele võtmisel ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsus 2000/642/JSK (ELT L 186, 11.7.2019, lk 122).
[24] Vt eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. mai 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1640, mis käsitleb mehhanisme, mille liikmesriigid peavad kehtestama, et hoida ära finantssüsteemi kasutamist rahapesu või terrorismi rahastamise jaoks, millega muudetakse direktiivi (EL) 2019/1937 ning muudetakse direktiivi (EL) 2015/849 ja tunnistatakse see kehtetuks (ELT L, 2024/1640, 19.6.2024).
[25] Vt Eurojusti juhtumianalüüsi aruanne, lk 14.

## 3. KONKREETSED HINDAMISPUNKTID VASTAVALT ARTIKLILE 38

### 3.1. Võimalus teha ja tagasi võtta avaldusi artikli 4 lõike 2 ja artikli 14 lõike 2 kohaselt

Määruse artikkel 4 reguleerib arestimisotsuste edastamist. Kõnealuse artikli lõikes 2 on sätestatud, et liikmesriigid võivad teha avalduse, milles nad teatavad, et kui neile saadetakse arestimistunnistus arestimisotsuse tunnustamiseks ja täitmiseks, peab taotlev asutus lisama arestimistunnistusele ka arestimisotsuse originaali või selle kinnitatud ärakirja. Sama kehtib määruse artikli 14 lõike 2 kohaste konfiskeerimisotsuste kohta.

16 liikmesriiki on teinud avalduse vastavalt artikli 4 lõikele 2. Samad liikmesriigid on teinud ka avalduse vastavalt artikli 14 lõikele 2. Ometi ei ole mitte kõigis neis avaldustes märgitud, et taotlev asutus peaks alati saatma koos tunnistusega arestimis- või konfiskeerimisotsuse originaali. Tegelikult märgib kaks liikmesriiki sõnaselgelt, et see ei ole nõutav, samas kui veel üks liikmesriik lubab oma täitval asutusel taotleda otsuse originaali, kuid ei nõua temalt seda.

Ühtegi artikli 4 lõike 2 või artikli 14 lõike 2 kohast avaldust ei ole tagasi võetud.

Eurojust teatab, et isegi juhul, kui liikmesriigid ei ole teinud artikli 4 lõike 2 või artikli 14 lõike 2 kohast avaldust, taotlevad nende pädevad asutused mõnikord ikkagi aluseks olevaid riiklikke arestimis- või konfiskeerimisotsuseid. Need taotlused võivad tuleneda sellest, et standardsed arestimis- või konfiskeerimistunnistused ei sisalda piisavalt teavet[26].

### 3.2. Põhiõiguste austamise ning arestimis- ja konfiskeerimisotsuste vastastikuse tunnustamise vaheline koostoime (artiklid 8 ja 19)

Nagu käesoleva aruande sissejuhatuses märgitud, põhineb määrus liikmesriikide vastastikusel usaldusel, mis omakorda hõlbustab vastastikust tunnustamist. Vastastikune usaldus ei tähenda siiski, et kõiki õigusalase koostöö taotlusi tuleb alati tunnustada ja täita. Määruses on sätestatud valikulised alused arestimis- ja konfiskeerimisotsuste tunnustamisest ja/või täitmisest keeldumiseks (artiklid 8 ja 19), et muu hulgas tagada sellistest taotlustest puudutatud isikute põhiõiguste austamine.

Mitmel määruse artiklites 8 ja 19 sätestatud keeldumise alusel, näiteks neil, mis on seotud *ne bis in idem* põhimõttega ja tagaseljamenetlustega (artikli 8 lõike 1 punkt a ning artikli 19 lõike 1 punktid a ja g), on põhiõiguste mõõde või need on põhiõiguste seisukohast asjakohased. Lisaks on artikli 8 lõike 1 punktis f ja artikli 19 lõike 1 punktis h sõnaselgelt sätestatud, et täitev riik võib keelduda konfiskeerimisotsuse tunnustamisest või täitmisest, kui erandjuhul on konkreetsete ja objektiivsete tõendite põhjal põhjendatult alust arvata, et tulenevalt asja konkreetsetest asjaoludest rikuks arestimisotsuse või konfiskeerimisotsuse täitmine ilmselgelt asjakohast ELi põhiõiguste hartas sätestatud põhiõigust, eelkõige õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, õigust õiglasele kohtulikule arutamisele või õigust kaitsele.

[26] Vt Eurojusti juhtumianalüüsi aruanne, lk 9.

Komisjon palus oma küsimustikus liikmesriikidel kinnitada nende juhtumite arvu, mille puhul iga määruses (artiklites 8 ja 19) sätestatud konkreetset keeldumise alust kohaldati. Vastustest nähtub, et seni on enamikku neist alustest kasutatud vaid piiratud ulatuses.

Arestimisotsuste puhul esitasid 13 liikmesriiki liigendatud teavet keeldumise aluste kohta, millele nende pädevad asutused on seni tuginenud. Neist liikmesriikidest ainult üks märkis, et tema pädev asutus on tuginenud keeldumise alusele, mis põhineb *ne bis in idem* põhimõttel (artikli 8 lõike 1 punkt a), ja üks liikmesriik teatas, et ta on arestimisotsuse tagasi lükanud põhjusel, et tegu, millega seoses otsus tehti, ei ole tema õiguse kohaselt kuritegu (artikli 8 lõike 1 punkt e). Nendele alustele tuginemise juhtude arv oli ühekohaline. Keeldumise alustele, mis põhinevad privileegil või immuniteedil (artikli 8 lõike 1 punkt b), kuriteo eksterritoriaalsusel (artikli 8 lõike 1 punkt d) ja põhiõigustega seotud probleemidel (artikli 8 lõike 1 punkt f), ei ole üldse tuginetud.

Üks liikmesriik, kes ei suutnud esitada konkreetseid andmeid arestimistaotluste tagasilükkamise kohta, rõhutas siiski, et tema ametiasutused on sageli kokku puutunud juhtumitega, kus puudutatud isikud tuginesid sellise keeldumise taotlemisel põhiõigustega seotud argumentidele.

Eurojust teatab[27] ka juhtumitest, kus täitvad asutused on tegelikult keeldunud arestimisotsuste tunnustamisest või täitmisest, kuna seda tajutakse puudutatud kolmandate isikute õiguste põhjendamatu riivena. See hõlmab juhtumeid, kus pettuse teel omandatud kaup müüdi kiiresti edasi teisele isikule. Määrus võimaldab liikmesriikidel keelduda konfiskeerimisotsuste tunnustamisest või täitmisest, kui puudutatud isikute õigused muudaksid konfiskeerimisotsuse täitmise täitva riigi õiguse kohaselt võimatuks. Arestimisotsuste puhul sellist keeldumise alust siiski ei ole. Eurojust märgib, et vähemalt mõnel juhul on täitvad asutused siiski leidnud viise tunnustamisest keeldumiseks sellel alusel, näiteks tuginedes selle asemel ametlikult mõnele muule keeldumise alusele, näiteks sellele, et arestimistunnistus on puudulik (artikli 8 lõike 1 punkt c), või tuginedes üldisematele põhiõiguste ja proportsionaalsusega seotud argumentidele, märkimata selgelt keeldumise alust, millele tuginetakse.

Ainus keeldumise alus, millele tugines mitu liikmesriiki, oli arestimistunnistuse puudulikkus või väär täitmine (artikli 8 lõike 1 punkt c). See alus näib ka moodustavat enamiku kõigist keeldumistest. Ühes liikmesriigis olid 31 keeldumist seotud puudulike või väärate tunnistustega.

Teatatud probleemide hulka kuuluvad väär või aegunud teave arestitava vara või selle asukoha kohta ning probleemid arestimistunnistuste tõlgete kvaliteediga. Eurojust kinnitab, et standardtunnistuste tõlgete kvaliteet on tihti halb ja on sageli nõudnud tema sekkumist, et selgitada sellest tulenevaid vääritimõistmisi[28]. Sellega seoses rõhutas üks liikmesriik konkreetselt seda, kui oluline on, et taotluse saanud asutused konsulteeriksid enne taotluse tagasilükkamist taotlevate asutustega, nagu on nõutud määruses, et viimased saaksid kindlakstehtud probleemid lahendada.

[27] Vt Eurojusti juhtumianalüüsi aruanne, lk 16.
[28] Vt Eurojusti juhtumianalüüsi aruanne, lk 9.

Sarnane olukord esineb konfiskeerimisotsuste puhul. 11 liikmesriiki esitasid liigendatud teavet määruse kohaste keeldumise aluste kohta, mida nende pädevad asutused on seni kohaldanud. Ainult üks liikmesriik märkis, et tema pädevad asutused on tuginenud keeldumise alustele, mis põhinevad *ne bis in idem* põhimõttel (artikli 19 lõike 1 punkt a), üks oli tuginenud privileegide või immuniteetide olemasolule (artikli 19 lõike 1 punkt b) ning üks asjaolule, et puudutatud isikute õigused muutsid konfiskeerimisotsuse täitmise selle liikmesriigi õiguse alusel võimatuks (artikli 19 lõike 1 punkt e). Nagu ka arestimistaotluste tagasilükkamise puhul, oli juhtumite arv, mille puhul nendele alustele tugineti, ühekohaline. Keeldumise alust, mis põhineb kuriteo eksterritoriaalsusel (artikli 19 lõike 1 punkt d), ei ole üldse kasutatud. Kolm liikmesriiki keeldusid tunnustamast konfiskeerimisotsuseid, mis on seotud tegevusega, mis ei ole nende õiguse kohaselt kuritegu (artikli 19 lõike 1 punkt f). Kaks liikmesriiki keeldusid tunnustamisest alustel, mis olid seotud puudutatud isiku üle tagaselja kohtumõistmisega (artikli 19 lõike 1 punkt g).

Kõige sagedamini kasutatav keeldumise alus oli puudulikult täidetud või väära konfiskeerimistunnistuse esitamine (artikli 19 lõike 1 punkt c). Seitse liikmesriiki teatasid tuginemisest sellele keeldumise alusele. Mõjutatud juhtumite arv näib siiski olevat väiksem kui arestimistaotluste puhul. Põhiõigustega seotud probleemidele (artikli 19 lõike 1 punkt h) tugineti keeldumise alusena ainult kahes liikmesriigis ja sellega seoses teatati vähem kui viiest juhtumist.

Euroopa Kohtule kohtuasjas C-8/24 esitatud eelotsusetaotluses on tõstatatud küsimus, kuidas tõlgendada artikli 19 lõike 1 punktis h sätestatud keeldumise aluseid, mis põhinevad põhiõigustega seotud probleemidel. See kohtuasi puudutab määruse kohast õigusalast koostööd Horvaatia ja Sloveenia vahel. Euroopa Kohtul paluti selgitada, kas määrusega on vastuolus konfiskeerimisotsuse tunnustamine, kui isikul, keda konfiskeerimine puudutas, puudusid teatavad menetlusõigused. Kohtujurist Richard de la Touri ettepanek esitati 12. juunil 2025[29]. Kohtujurist järeldas, et määruse (EL) 2018/1805 artikli 19 lõike 1 punkti h tuleb tõlgendada nii, et konfiskeerimisotsuse tunnustamisest ja täitmisest ei või keelduda, kui puudutatud isikule toimetati asjaomane otsus nõuetekohaselt kätte, kuid ta ei kasutanud õiguskaitsevahendit, mis oleks võinud viia õiglase kohtuliku arutamise standardite järgimise kontrollimiseni. Euroopa Kohtu lõplik otsus on siiski veel tegemata.

### 3.3. Arestitud ja konfiskeeritud vara haldamine ja käsutamine, sealhulgas tagastamine ja hüvitamine (artiklid 28, 29 ja 30)

Määruse artiklitega 28, 29 ja 30 reguleeritakse arestitud ja konfiskeeritud vara haldamist ja käsutamist ning ohvrite õiguste kaitset.

Artikli 28 kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et arestitud ja konfiskeeritud vara hallatakse viisil, mis hoiab ära selle väärtuse vähenemise. Üks pädevate asutuste peamisi vahendeid selle eesmärgi saavutamiseks on võimalus müüa arestitud vara enne selle konfiskeerimist. Seda liiki konfiskeerimiseelne müük, mida tavaliselt nimetatakse „enneaegseks müügiks“, on sätestatud ka ELi kriminaaltulu tuvastamise direktiivi[30] artiklis 20. Kõnealuse direktiivi

[29] Kohtujurist de la Touri 12. juuni 2025. aasta ettepanek kohtuasjas C-8/24, ECLI:EU:C:2025:430.

[30] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. aprilli 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1260, mis käsitleb kriminaaltulu tuvastamist ja konfiskeerimist (ELT L, 2024/1260, 2.5.2024).

kohaselt tuleb müügi suhtes kohaldada rangeid kaitsemeetmeid, et tagada puudutatud isikute õiguste austamine.

Seoses artikli 29 rakendamisega ei teatatud ühestki probleemist. Neli liikmesriiki märkisid, et nad kohaldavad vara haldamisel riigisisestes kriminaaltulu tuvastamise menetlustes teistsuguseid norme kui need, mida kohaldatakse määruse artikli 28 kohastes koostöömenetlustes. Siiski ei teatatud, et need erinevused oleksid praktikas probleeme tekitanud.

Artikkel 29 reguleerib arestitud vara tagastamist kuriteoohvritele. Kui taotleva riigi pädevad õigusasutused on otsustanud, et konkreetne vara tuleks ohvrile tagastada, peab taotlev asutus sellest otsusest teavitama taotluse saanud asutust. Seejärel peab taotluse saanud asutus vara oma riigisiseste menetluste kohaselt tagastama. Sellise vara on võimalik ohvrile otse üle anda. Siiski on oluline, et ohvrite õigust varale ei ole vaidlustatud, et vara ei ole vaja kasutada tõendina ja et menetluse käigus ei rikuta tagastamisest puudutatud isikute õigusi.

16 liikmesriiki esitasid teavet oma kogemuste kohta artikli 29 kohaldamisel. Kõik peale ühe märkisid, et nad on tagastanud ohvritele arestitud vara. Sellega seoses oli erilisi probleeme viiel liikmesriigil. Üks liikmesriik märkis näiteks, et ta on kokku puutunud juhtumitega, kus täitev liikmesriik nõudis, et taotleva riigi kohus peab tegema otsuse tagastada arestitud vara ohvrile. Seda nõuet ei toeta siiski määrus, millega ei piirata asutuste liike, kes võivad teha sellise otsuse, et seda tunnustataks vastavalt artiklile 29. Liikmesriigid ja Eurojust[31] teatasid ka, et artikli 29 kohaldamine on keeruline, kui vara tagastamist nõuab rohkem kui üks ohver ja arestitud varast ei piisa kõigi ohvrite nõuete rahuldamiseks või kui ohvritel on õigustatud nõuded mitmes jurisdiktsioonis. Määruses ei ole sätestatud menetlust, mida sellistel juhtudel tuleb järgida.

Eurojusti juhtumianalüüsi aruandes rõhutatakse ka seda, et arestitud vara tagastamist on endiselt keeruline läbi viia. Lisaks mitme ja/või konkureeriva ohvri nõuetega seotud juhtumitest tulenevate probleemide kinnitamisele teatab Eurojust mitmest juhtumist, mille puhul täitev liikmesriik on täielikult või osaliselt keeldunud määruse artikli 29 järgimisest, viidates vastuolulistele liikmesriigi õiguse sätetele, mis ei luba arestitud vara või vähemalt teatavat liiki vara enne lõpliku konfiskeerimisotsuse tegemist tagastada[32].

Enamik vastanud liikmesriike annab tavaliselt tagastamiseks või hüvitise maksmiseks ette nähtud vara üle otse ohvritele, ilma et taotlev riik tegutseks vahendajana, kuigi üleandmise viis varieerub tavaliselt sõltuvalt juhtumi asjaoludest. See on määruse artiklitega 29 ja 30 kooskõlas.

Teatati headest tavadest seoses määruse kohase tegevuse kooskõlastamisega nende meetmetega, mis on sätestatud kultuuriväärtuste tagastamist käsitlevas direktiivis 2014/60/EL[33]. Eurojusti juhtumianalüüsi aruandes märgitakse siiski, et aeg, mis täitvatel asutustel kulub vara, eelkõige määruse artikli 29 alusel tagastatava arestitud vara tegelikuks üleandmiseks ohvritele, võib olla väga erinev. Kui mõnel juhul on tagasisaatmine võtnud

[31] Vt Eurojusti juhtumianalüüsi aruanne, lk 19.
[32] Vt Eurojusti juhtumianalüüsi aruanne, lk 19.
[33] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiiv 2014/60/EL liikmesriigi territooriumilt ebaseaduslikult väljaviidud kultuuriväärtuste tagastamise kohta ja millega muudetakse määrust (EL) nr 1024/2012 (ELT L 159, 28.5.2014, lk 1).

vähem kui kaks kuud, siis teistel juhtudel on ohvrid pidanud ootama rohkem kui aasta. See ei ole kooskõlas artiklis 29 sätestatud nõudega, et tagastamine peab toimuma võimalikult kiiresti.

Artikkel 30 reguleerib konfiskeeritud vara käsutamist. Sellise käsutamise esmane reegel on, et kuriteoohvritele vara tagastamise või neile hüvitise maksmise otsuste täitmine on ülimuslik. Nagu ka artikli 29 puhul, peab taotlev riik täitvat riiki sellistest otsustest teavitama. Täitev riik peab seejärel need otsused võimalikult kiiresti täitma ja andma vara ohvrile üle kas otse või taotleva liikmesriigi kaudu. Kui ohvrilt ära võetud algset vara ei ole võimalik tagastada, kuid selle varaga seotud konfiskeerimisotsuse täitmise tulemusel on saadud raha, tuleb asjaomane summa ohvrile üle kanda.

Ainult üks liikmesriik teatas raskustest konfiskeeritud vara tagastamisel kuriteoohvritele ning probleem näib olevat pigem tegevusalane kui juriidiline. Sarnane on olukord konfiskeeritud vara kasutamisel kuriteoohvritele hüvitise maksmiseks: ainult üks liikmesriik teatas, et tal on üksikutel juhtudel olnud probleeme artikli 30 normidega, mis käsitlevad ohvritele hüvitise maksmise otsuste täitmist. Eurojusti aruande[34] kohaselt on siiski esinenud juhtumeid, kus konfiskeeritud vara tagastamise või hüvitamise eesmärgil selle käsutamise normide järgimine osutus keeruliseks. Eurojusti osutatud juhtumi puhul tulenesid raskused taotleva riigi riigisisese õiguse eripäradest. Taotleva riigi pädevad asutused võtsid vastu otsused ohvrile hüvitise maksmise kohta, kuid täitvas riigis ei tehtud arestitud vara kohta konfiskeerimisotsust, mis oleks võinud olla hüvitisnõuete rahuldamise aluseks.

Kuna valdav enamik liikmesriike ei kogu teavet nende juhtumite arvu kohta, mille puhul on hõlbustatud tagastamist või ohvrile hüvitise maksmist, ei ole komisjonil ülevaadet selle kohta, kui sageli määruse asjakohaseid sätteid (st artiklit 29 ja artikli 30 lõikeid 1–5) kohaldatakse.

Kui ohvrite nõudeid ei rahuldata või kui konfiskeeritud vara väärtus on neist nõuetest suurem, tuleb ülejäänud summa jagada taotleva ja täitva riigi vahel. Kui tegemist on rahaga, on normid väga lihtsad. Kui ei ole kokku lepitud teisiti, jagatakse 10 000 eurot ületav summa nende riikide vahel võrdselt. Täitev riik võib kõik kuni 10 000 euro suurused summad endale jätta ega pea neid jagama. Muu vara kui raha puhul võidakse kokku leppida eri vormides jagamises, sealhulgas võimalus vara müüa ja tulu õiglaselt jagada, nagu on kirjeldatud eespool. Samuti on taotleval riigil ja täitval riigil võimalik kokku leppida, et vara peaks jääma täitvasse riiki kasutamiseks avalikes huvides või sotsiaalsetel eesmärkidel. Kohaldatav võimalus tuleb juhtumiga seotud liikmesriikide vahel alati kokku leppida.

Kõik vastanud liikmesriigid peale ühe kinnitasid, et nad kohaldavad raha jagamisel vaikimisi norme. Üks liikmesriik, kes teatas teistsugusest tavast, märkis, et harvadel juhtudel sõlmiti muu mitteametlik kokkulepe, nagu on lubatud määrusega.

[34] Vt Eurojusti juhtumianalüüsi aruanne, lk 21.

## 4. SIDUSRÜHMADE ETTEPANEKUD

### 4.1. Liikmesriigid

Võttes arvesse eespool kirjeldatud probleeme seoses määruse kohaldamisega, küsis komisjon liikmesriikidelt, kas nad peavad vajalikuks määrust muuta, et suurendada selle kasulikkust või tagada selle tulemuslik kohaldamine. Kaheksa liikmesriiki kinnitasid, et nad näevad sellist vajadust. Välja pakutud muudatused hõlmavad muu hulgas järgmist:

1) arestimisotsuste tunnustamise ja täitmise konkreetsed tähtajad;
2) konkreetne tähtaeg taotleva asutuse teavitamiseks asjaoludest, mis takistavad arestimisotsuse viivitamatut tunnustamist või täitmist;
3) konkreetne tähtaeg arestimis- ja konfiskeerimisotsuste täitmisest teatamiseks;
4) maksimaalne ajavahemik, mille jooksul täitev riik võib arestimismeetmed säilitada, et vältida kõnealuse riigi ebaproportsionaalset koormamist ja puudutatud isikute õiguste asjatult pikaajalist riivet;
5) väikese väärtusega varaga seotud arestimis- või konfiskeerimisotsuse täitmisest keeldumise alus, kui otsuse täitmiseks vajalikud vahendid on vara väärtusega võrreldes ebaproportsionaalselt suured;
6) selge alus arestimisotsuse täitmisest keeldumiseks heausksete kolmandate isikute õiguste põhjendamatu riive tõttu;
7) norm, mille kohaselt tuleb vähemalt kiireloomulistel juhtudel aktsepteerida arestimistunnistusi inglise keeles, mille tõlge tuleb esitada võimalikult kiiresti;
8) õiguslik alus vara arestimise taotlemiseks üksnes ohvritele vara tagastamise või hüvitise maksmise eesmärgil;
9) menetlus, mis võimaldab liikmesriikidel siduda Euroopa uurimismääruse kohased tõendite arestimise taotlused määruse kohaste kuritegeliku vara arestimise taotlustega;
10) võimalus, mis võimaldab taotleval asutusel arestimistaotluse saatmisel sõnaselgelt taotleda täitvalt asutuselt kahtlustatava või süüdistatava vara ja finantsasjade täiendavat uurimist täitvas riigis, et teha kindlaks, kas täiendav vara, mida võiks või mis tuleks konfiskeerida, asub täitva riigi territooriumil;
11) arestimistunnistuse osa (prompt), mis ajendab taotlevat asutust täpsustama konfiskeerimise liiki (nt eseme konfiskeerimine *versus* väärtusepõhine konfiskeerimine), millega arestimistaotlus on seotud. Tehti ettepanek, et see lihtsustaks pädevatel asutustel arestimisotsuste kiiret täitmist taotleva asutuse kavandatud viisil;
12) arestimisotsuse täitmisest teatamise standardvorm.

Üks liikmesriik märkis ka, et määruse kohaldamist takistab üldiselt see, et määruse kohaldamist hõlbustavad riigisisesed menetlused ei ole ühtlustatud. Nagu käesolevas aruandes on märgitud, on nii liikmesriigid kui ka Eurojust korduvalt teatanud juhtumitest, kus määruse tulemuslikku kohaldamist võis takistada määruse alusel liikmesriikidele jäetud menetlusautonoomia ulatus või suutmatus muuta liikmesriigi õigust, et vältida vastuolusid määrusega.

Samuti küsiti liikmesriikidelt, kas nad näevad lisaväärtust selles, kui töötatakse välja pehme õiguse meede, millega antakse suuniseid selle kohta, kuidas määrus toimib koos muude ELi

õigusaktidega, nagu direktiiviga 2014/41 (Euroopa uurimismäärust käsitlev direktiiv) ja direktiiviga 2024/1260 (muudetud kriminaaltulu tuvastamise direktiiv), mis hõlbustavad koostööd kriminaaltulu tuvastamise eesmärgil. 19st vastanud liikmesriigist 15 märkisid, et nad näevad sellist lisaväärtust, eelkõige seoses selguse tagamisega määruse ja muudetud kriminaaltulu tuvastamise direktiivi koostoime kohta. Üks liikmesriik märkis üldisemalt, et kasulik oleks iga meede, millega edendatakse liikmesriikide ühtset lähenemisviisi määruse (EL) 2018/1805 kohaldamisele, kuigi märgiti ka, et iga selline algatus peaks vähendama riiklike asutuste võimalikku koormust, nagu on rõhutatud ka ELi kriminaalõiguse tulevikku käsitleva kõrgetasemelise foorumi aruandes[35].

Üks liikmesriik tegi ka ettepaneku selgitada määruse ja tsiviilasjades tehtava koostöö valdkonna ELi õigusaktide (nt määrus (EL) nr 655/2014[36] ja määrus (EL) nr 1215/2012[37]) koostoimet, mis võib muutuda asjakohaseks, eelkõige juhul, kui kriminaalmenetlus lõpetatakse ja määruse kohased arestimismeetmed tuleb tühistada, kuid endiselt on ohvreid, kelle tsiviilhagid nõuavad vara hilisemat tsiviilkorras arestimist.

Valdav enamik vastanud liikmesriikidest toetab ka ideed luua spetsiaalne valdkondadevaheline kriminaaltulu tuvastamise eksperdirühm (kuhu kuuluvad vähemalt õiguskaitse- ja õigusasutuste esindajad) ja/või eraldada täiendavaid sihtotstarbelisi ELi rahalisi vahendeid määruse kohaldamisega seotud praktikute koolitamiseks.

### 4.2. Eurojust

Eurojust toob oma juhtumianalüüsi aruandes välja mitu määruse kohaldamisega seotud probleemide algpõhjust. Ta märgib, et praktikas on riiklikud normid ja traditsioonid mõnikord endiselt määruse suhtes ülimuslikud. Eurojust kritiseerib ka liikmesriikide õigusraamistike vähest ühtlustatust, eelkõige määruse kohaldamist toetavate õigusnormide ja mehhanismide puhul, kui määrus jätab küsimused liikmesriikide menetlusautonoomia valdkonda. See hõlmab erinevaid lähenemisviise pädevate asutuste määramisele. Lisaks teeb Eurojust kindlaks probleemid määruse õige tõlgenduse kindlaksmääramisel, eelkõige seoses selliste autonoomsete mõistetega nagu „kriminaalmenetlus“, ning väljendab muret standardtunnistuste kasutajasõbralikkuse pärast.

Seetõttu nõuab Eurojust selgeid suuniseid määruse teatavate sätete (näiteks artiklite 29 ja 30 sätted ohvritele vara tagastamise ja hüvitise maksmise kohta) kohaldamiseks, eelkõige keeruliste juhtumite puhul[38]. Juhtumianalüüsi aruandes toonitatakse ka vajadust tugevdada koostööd õigusasutuste ja muude kriminaaltulu tuvastamise ahelas osalevate asutuste (nt rahapesu andmebürood) vahel.

[35] Kättesaadav järgmisel aadressil: https://commission.europa.eu/document/download/606f0f38-12f9-4893-8941-3ac835229bcd_en?filename=JUST_template_comingsoon_standard_16.pdf.
[36] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta määrus (EL) nr 655/2014, millega luuakse pangakontode Euroopa arestimismääruse menetlus, et hõlbustada võlgade piiriülest sissenõudmist tsiviil- ja kaubandusasjades (ELT L 189, 27.6.2014, lk 59).
[37] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrus (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (uuesti sõnastatud) (ELT L 351, 20.12.2012, lk 1).
[38] Vt Eurojusti juhtumianalüüsi aruanne, lk 22.

## 5. JÄRELDUS

Määruse eesmärk on hõlbustada tõhusat ja tulemuslikku piiriülest kriminaaltulu tuvastamist, eelkõige selleks, et võidelda piiriülese organiseeritud kuritegevuse vastu. Selleks on määruses sätestatud üksikasjalikud normid selle kohta, kuidas arestimis- ja konfiskeerimisotsuste tunnustamise taotlusi tuleb esitada ja kuidas taotluse saanud liikmesriik peab seda menetlema. See tagab kõnealust õigusakti kohaldavatele praktikutele suure õiguskindluse ja hoiab ära viivitusi, mis tulenevad peamisi menetlusaspekte käsitlevate selgete normide puudumisest. Koos standardtunnistuste kohustusliku kasutamise ja tõhusa teabevahetuse korra säilitamisega ühtlustatakse võimaluste piires liikmesriikide õigusalast koostööd kriminaaltulu tuvastamisel. Seega on määrus kriminaalasjades tehtava õigusalase koostöö laialdaselt kasutatav põhivahend. See täidab laiemas liidu *acquis*'s ainulaadset ja olulist ülesannet, võideldes rahapesu, organiseeritud kuritegevuse ja terrorismi rahastamise vastu, ning on märkimisväärselt parandanud piiriülest kriminaaltulu tuvastamist. Siiski on veel arenguruumi, et suurendada tuvastatud kriminaaltulu osakaalu, mis lõpuks konfiskeeritakse või tagastatakse kuriteoohvritele või mida kasutatakse nende hüvanguks.

Määruse tulemuslikul kohaldamisel esineb endiselt palju probleeme. Seda kinnitab ka Eurojust oma juhtumianalüüsi aruandes, milles rõhutatakse, et mõnel juhul ei kohaldata määrust ikka veel nõuetekohaselt ja seda isegi vaidlustatakse liikmesriigi õiguse alusel.

Paljud käesolevas aruandes ja Eurojusti juhtumianalüüsi aruandes esile tõstetud probleemid tulenevad inimlikust eksimusest või teiste asjaomaste liikmesriikide õigussüsteemide ebapiisavast tundmisest. See hõlmab näiteks juhtumeid, kus piiriülest koostööd takistati või see viibis, sest arestimis- või konfiskeerimisotsuste tunnustamise taotlused saadeti täitva riigi valele asutusele või tunnistused täideti valesti. Tunnistuste käimasolev digiteerimine peaks mõned neist probleemidest lahendama. Promptide ja eelnevalt kindlaks määratud sõnumite lisamine peaks muutma need kasutajasõbralikumaks ning tagama suurema kooskõla taotluste vormi ja sisu vahel. Neid takistusi võivad aidata vähendada ka pehme õiguse suunised määruse kohaldamise kohta, parimad tavad ja asjaomaste praktikute parem koolitamine. Enamik liikmesriike toetab konkreetselt sellise koolituse jaoks ELi vahendite eraldamist.

Mõned küsimused on siiski juriidilisemat või süsteemsemat laadi ning neid võib olla vaja käsitleda liikmesriikides seadusandlikul või poliitilisel tasandil. Need hõlmavad näiteks selliste liikmesriigi õiguse kohaste koostöötingimuste ühepoolset kehtestamist, mida ei ole määruses sätestatud. Samuti hõlmavad need korduvat tähtaegade rikkumist ning märkimisväärseid viivitusi arestimistaotluste esitamise ja konfiskeerimistaotlusele järgneva tegevuse vahel. Seda liiki küsimuste lahendamiseks on muu hulgas vaja muuta liikmesriigi õigust ja tavasid ning vaadata läbi vahendid, mis on eraldatud asutustele, kes vastutavad arestimis- või konfiskeerimisotsuste tunnustamise taotluste esitamise ja täitmise eest määruse alusel. Komisjon jätab endale õiguse võtta vajalikke meetmeid, et tagada määruse täielik järgimine.

Lõpetuseks näitab käesolev aruanne, et on vaja uurida määruse piiranguid ja selle toimimise laiemat konteksti. Liikmesriigid on teinud ettepanekuid määruse muutmiseks, mis nende arvates suurendaks selle tõhusust. Samuti on nad rõhutanud, et ei määrus ega muu asjakohane liidu õigusakt ei hõlma kõiki kriminaaltulu tuvastamise menetluse etappe ega elemente. See kehtib eelkõige õigusalase koostöö kohta, mille eesmärk on süüdimõistva otsuse tegemise

järel vara jälitamine ja arestimine ohvrile hüvitise maksmise eesmärgil ilma konfiskeerimisotsust taotlemata. Komisjon jälgib sellega seoses Belgia algatust[39]. Lisaks ei ole kriminaaltulu tuvastamise valdkonna eri vahendite kavandatud koosmõju praktikutel alati lihtne mõista. Seetõttu on selge enamik liikmesriike väljendanud toetust pehme õiguse suunistele selles küsimuses.

Paljud liikmesriigid on väljendanud ka toetust kriminaaltulu tuvastamise valdkondadevahelise eksperdirühma loomisele, mis võiks hõlbustada terviklikuma arusaama kujunemist ELi kriminaaltulu tuvastamise raamistikust. Sellega seoses on eriti oluline Eurojusti hiljuti loodud rahapesu ja kriminaaltulu tuvastamise õigusküsimuste teemarühm[40].

Komisjon kaalub, kuidas kõige paremini lahendada käesolevas aruandes kindlaks tehtud probleeme, mis on seotud määruse kohaldamisega, ning liikmesriikide ja Eurojusti ettepanekuid ja soovitusi, et teha kindlaks parim viis edasiliikumiseks. Eelkõige püüab komisjon anda suuniseid määruse kohaldamise kohta laiemas ELi kriminaaltulu tuvastamise raamistikus.

[39] Vt punkt 2.6.

[40] Üksikasjalik teave on kättesaadav aadressil https://www.eurojust.europa.eu/news/eurojust-meeting-tackles-emerging-trends-money-laundering-and-asset-recovery.